

*Bu belge Yunanca ve İngilizce
olarak da mevcuttur*

İçerik

Sayfa

A1	Federasyon Fikri	1
A2	Ağırlıklı Oy Sistemi	3
A3	Federal Devlet ve Oluşturucu Devletlerin Sınırlı şekilde "Örtüşmesi" Önerisi	3
A4	Dönüşümlü Başkanlık	4
A5	"Federal Koordinasyon Bakanı"na duyulan İhtiyaç	4
A6	Yetkiler Ayırımı	4
A7	Tek bir Yurda Aidiyet Hissiyatı	5
A8	AB'yi Çatışmaların Çözümlemesi Mekanizmasına Dahil Etmek	5
A9	Devlet Sembollerini ile ilgili Öneriler	5
A10	Güvenlik ve Garantiler	5
A11	Avrupa Hızlı Müdahale Gücü	6
A12	Toprak, Mülkiyet, Vatandaşlık, İş Kurma Hakkı	7
A13	İki Tarafın sözde "Kırmızı Çizgileri"	7
A14	AB Vatandaşlarının Haklarının Kısıtlanması	7
A15	"Hızlı Yol" Yaklaşımı	8
A16	Açık Denizlerdeki Doğal Kaynaklar	8
A17	En İyi Federasyon Şekli Nedir?	8

A1 Federasyon Fikri

A1.1 "Federal" hükümet şeklinin yaygın olmadığı doğru mu? Dünyadaki nispeten az sayıda uzun-sürelili federasyonlar, her bir ülkedeki tarihsel gelişmeler ve şartlar sonucunda ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, hiçbir federasyon, bir diğeri ile birebir aynı değildir. Federasyon, çelişen amaçları tatmin etme girişimidir. Hedef, ülkedeki tüm yurttaşların ihtiyaç ve çıkarlarını karşılayacak etkin ve verimli çalışan, ve aynı zamanda federasyonun her bir oluşturucu devletinin vatandaşlarının farklı çıkarlarını dikkate alan bir hükümet sistemi yaratmaktır. Kaçınılmaz olarak, federal sistemler üniter devletlerden daha karmaşık bir yapıya sahiptir.

A1.2 Hükümet yapılarının toplam operasyonel maliyeti elbette kontrol altına alınmalıdır. Aksi takdirde, toplam operasyonel maliyet sürdürülebilir olmadığı için federal yapının çökme riski vardır. Bu, Kıbrıs gibi aşırı büyük bir kamu sektörüne sahip olma eğilimindeki küçük bir federasyon için, özellikle geçerlidir. Aşağıdaki tabloda net şekilde görülebileceği gibi, Kıbrıs büyük olasılıkla dünyadaki en küçük (kendisinden öncekinin yaklaşık 1/10 boyutunda) ve sadece iki oluşturucu devlete sahip tek federasyon olacaktır.

Dünyadaki Federasyonlar

Ülke	Kuruluş tarihi	Oluşturucu Devletler	Toplam alan (km ²)	Toplam Nüfus (milyon)	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (milyar \$.)	Yorum	
Kıbrıs	-	2	9	1	27	Dünyadaki en küçük federasyon	
Avrupa	Avusturya	1955	9	84	9	481	2. Dünya Savaşı sonrası yapılan düzenleme
	Belçika	1831	3	31	12	582	Federal başşehir: Brüksel
	Almanya	1871	16	357	83	4 230	2. Dünya Savaşı sonrası yapılan düzenleme
	İsviçre	1848	22	41	9	811	AB ile bağlantılı
Avrupa dışında	ABD	1789	50	9 834	335	20 940	Federal başşehir: Washington DC
	Arjantin	1860	23	2 780	46	384	Oldukça istikrarsız bir federasyon
	Avustralya	1901	8	7 741	26	1 331	Sömürge dönemi sonrası yapılan düzenleme
	Kanada	1931	10	9 984	39	2 221	Sömürge dönemi sonrası yapılan düzenleme
	Meksika	1857	32	1 973	126	1 076	1920-2000: tek parti yönetimi
Kıbrıs /ABD	-	4,0%	0,1%	0,3%	0,1%		

A1.3 Aslında, federasyonu iki oluşturucu devlet ile sınırlamak, çatışmalara neden olabilecek "kutuplaşma" riskini artırmaktadır. Dolayısıyla, federal yapının, sistemi koruyacak ve ideal olarak bu tür eğilimleri ortadan kaldıracak yapısal güvenlik supaplarına sahip olması gerekmektedir.

A1.4 Düzgün şekilde yapılandırılmış bir federasyonda, oluşturucu devletlerin taraf oldukları düzenlemeden çekilmeleri caydırılmalıdır. Aslında, tüm oluşturucu devletler, sistemin uzun-sürelili varoluşunu temin edecek şekilde davranmaları için teşvik edilmelidir. Bir oluşturucu devletin federasyondan çekilmesinin yasal olarak (antlaşma ile) yasaklanmasının etkili bir çözüm olmadığı kanıtlanmıştır (1964'te Kıbrıslı Türkler Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tüm idari organlarından çekildiğinde görülmüş olduğu gibi). Kuşkusuz, Kıbrıs o zaman bir federasyon değildi, ama anlatılmak istenen şey açıktır. Aslında, bu, Kıbrıslı Rumların ana endişelerinden biridir. Yani, Kıbrıs Cumhuriyeti üzerindeki kontrollerini Kıbrıslı Türklerle paylaşmaları (bir federasyon çerçevesinde), ve kısa süre sonra, Kıbrıslı Türklerin herhangi bir vesileyle, yapılan düzenlemelerden çekilmesi ile Kıbrıslı Rumların "havada asılı kalmaları."

A1.5 Bu meşru endişe, yeni federal düzenleme altında her iki toplumun da "birlikte kalmak" için güçlü motivasyonlarının olmasını gerekli kılmaktadır. "KKTC"nin ekonomik olarak kendi kendisine yetmediği ve hayatta kalmak için Türkiye'nin ekonomik desteğine ihtiyaç duyduğu bilinen bir gerçektir. Bu bağımlılık, "KKTC"yi sadece siyasi olarak Türkiye'ye itaat etmeye kaçınılmaz olarak mecbur kılmakla kalmamakta, aynı zamanda, Kıbrıslı Türk aşırı unsurların (ki bunlar diğer toplumla herhangi bir şekilde ilişki kurmayı istememektedir) tam bir ayrılığa yol açacak gerekçeler aramalarını teşvik etmektedir. Yeni yapının felsefesi, bu olasılığa karşı güvenceler içermelidir. Problemleri önceden görmek ve ele almaya hazır olmak, hem sağduyulu hem de akıllıca bir davranıştır.

A1.6 Yukarıdaki geçerli nedenlerle, sürdürülebilir bir sistemin aşağıdakileri içermesi gerektiği sonucuna varılabilir:

A1.7 Federasyonu ve iki oluşturucu devleti yönetmek üzere seçilenlerin, geniş anlamda siyasi yelpazenin aynı kesitinden olması gerekmektedir ve birbirleri ile konuşabilecek durumda olmalıdırlar (dolayısıyla, "birleşik" bir seçim platformu ve "ağırlıklı oy sistemi" kavramları önerilmektedir).

A1.8 Öneri, "oyunun kurallarının" her iki oluşturucu devletçe birlikte formüle edilmesidir (oluşturucu devletlerin tasarrufuna bırakılacak ikincil öneme sahip kurallar dışında). Bu düzenlemenin önemli bir yönü, federal kuralların, oluşturucu devlet düzeyinde kuralların uygulanmasına müdahil tüm taraflarca, birlikte (siyasi eşitlik ve etkin katılım temelinde) formüle edileceği gerçeğidir. Bu süreçte, her iki oluşturucu devlet, "bir olumlu oy" güvencesine sahip olacak ve hem federasyon hem de oluşturucu devletlerin idaresinde bulunan HERKES, "kuralların" bu şekilde oluşturulmuş olmasının arkasındaki

mantık ve savlardan haberdar olacaktır. Bu, kritik öneme sahip bir hükümdür, çünkü iki oluşturucu devletten birinin hükümeti belli bir "kuralı" (yasayı) tüm ülkenin aleyhine buluyorsa, bunun yürürlüğe girmesini engelleyecek araçlara sahip olmalıdır. Aksi takdirde, oluşturucu devletlerin hükümetlerinin, kuralları kendi istedikleri gibi formüle etmelerine izin verecek bir düzenleme, kaçınılmaz olarak kargaşaya neden olacaktır.

A1.9 Bir dizi federal sistemde, kuralların oluşturulması sürecini dikkatli bir şekilde inceledik ve şu güçlü sonuca vardık: Pratikte, tüm uzun-sürelili federasyonlarda, kurallar, tüm oluşturucu devletler tarafından etkin şekilde birlikte formüle edilmektedir. Tabii ki bu, kuralların federal veya oluşturucu devlet düzeyinde oybirliği ile formüle edildiği anlamına gelmemektedir. Hangi konuların ikincil öneme sahip olacağı (ki bu konular, kuralların formüle edilmesi bakımından oluşturucu devletlerin tasarrufuna bırakılmıştır) federal seviyede vaka bazında kararlaştırılacaktır ("ikincil" mevzuat yapma yetkisi, "birincil" mevzuatta bulunacaktır ve birincil mevzuat da federal düzeyde yürürlüğe konacaktır). Bu, "federal" ve "oluşturucu devlet" arasındaki ayırım hattının azami derecede esnek olmasını sağlayacak ve katı bir federal yapı empoze edilmesinin önüne geçecektir. Belirtmekte fayda vardır ki, federasyon içerisinde kuralların birlikte formüle edilmesi genel kuralına bir istisna olarak görülebilecek uygulamalar (örneğin Almanya'da eğitim konusu), tarihsel gelişmelerin bir sonucudur ve eğitim hedefleri, standartlar ve metodolojilerde çeşitliliği teşvik etmeyi değil, geçmişin olaylarının tekrarlanmasından, istenmeyen yan-etkilerden kaçınmayı hedeflemektedir.

A1.10 Kıbrıs söz konusu olduğunda, eğitim ve kültür (ve tabii ki ekonomi ve Avrupa Birliği) iki toplumu birbirine yakınlaştıracak itici güç olabilir ve olmalıdır.

A2 Ağırıklı Oy Sistemi

A2.1 Ağırıklı oy sistemi, doğası gereği, nispeten karmaşık bir düzenlemedir. Maalesef, "tamamıyla orantısız bir oylama" sistemi ile "oy çoğunluğu" sistemi arasında bir denge yakalamak çetrefilli bir iştir. Önerilen sistem o kadar da karmaşık değildir. Öneri, her bir oluşturucu devlette kullanılan oylara verilen "ağırlığın," o oluşturucu devletteki seçmenlerin federasyonun bütünündeki toplam seçmenler içindeki yüzdeliğini geçmeyeceği ön kabulüne dayanmaktadır. Yani, ağırıklı sonuç, söz konusu oluşturucu devletin federasyon bütünündeki seçmen nüfusu içindeki katılımından daha büyük olmamalıdır.

A2.2 İstisnai olarak sistemde, diğer oluşturucu devlette bir "müttefik" bulmakta başarılı olamayan kişilerin aday olmasının etkin şekilde engellendiği iddialarının önüne geçmek için, müttefiki olmayan adayların seçime (teoride) katılabilmesi öngörülmektedir. Ancak, böyle bir adayın, seçilebilmesi için, federasyonun tamamında en yüksek oy oranını yakalaması gerekmektedir. Diğer oluşturucu devlette seçilen "yardımcı pilot" ise, o oluşturucu devletteki en yüksek orandaki oyu alan kişi olmalıdır. Bundan, oluşturucu devletlerden birinde desteği olmayan bir adayın seçilebileceği sonucunun çıkarılması yanlış olmaz, ancak, en azından, diğer oluşturucu devlette, orada en çok oyu alan adayın seçilmesini sağlayarak sorun minimize edilmektedir. Senaryo 3 altında, seçilmiş kişiler, kendi oluşturucu devletlerindeki en yüksek oy oranını elde eden kişiler olacaktır. Yani Senaryo 3 altında, ağırıklı oy sistemi etkin olarak devre dışı bırakılmıştır. Tabii ki, Kuzeyde ve Güneyde birer aşırı unsurun seçilmesi siyasi bir krize neden olabilir. Fakat böylesi bir durumda devreye girecek olan bir emniyet supabı vardır ve bir sorunun 3 ay boyunca çözülememesi durumunda yeni bir seçim yapma zorunluluğu getirilmiştir.

A3 Federal Devlet ve Oluşturucu Devletlerin Sınırlı şekilde "Örtüşmesi" Önerisi

A3.1 Federal ve oluşturucu devletlerin hükümetlerinin "örtüşmesi" önerisi, herhangi bir "örtüşmeyi" "oyunun kurallarının" formüle edilmesi ile, yani "birincil" mevzuat süreci ile sınırlandırır. Birlikte formüle

edilmiş kuralları genişletmek (ikincil mevzuat ile), ve daha da önemlisi, birlikte formüle edilmiş kuralları uygulamak tamamıyla oluşturucu devlet hükümetlerinin elinde olacaktır.

A3.2 Mevcut uzun-sürelili federasyonların çoğunda, oluşturucu devletlerin yasama gücü, bizim önerimizdekenden daha geniş kapsamlıdır. Ancak, yukarıda halihazırda belirtilmiş olduğu gibi, Kıbrıs, dünyadaki en küçük ve sadece 2 oluşturucu devlete sahip tek federasyon olacaktır. Hükümet mekanizmasının maliyetini sınırlandırmak, yeni düzenlemenin yaşayabilmesi için kritik öneme sahiptir. Her bir oluşturucu devletin bir yürütme ve bir yasama kolu olacağı bir gerçektir. Bu kollar tek başlarına işlev gösterecektir ve sadece yasama kolu, ikincil öneme sahip konularla sınırlı olacaktır (Daha önemli konular, yani tüm federal yasalar söz konusu olduğunda, her iki oluşturucu devletçe "bir olumlu oyun" gerekli olacağı prensibi temelinde).

A4 Dönüşümlü Başkanlık

A4.1 Önerimiz, aynı görev süresi içerisinde dönüşümlü başkanlık öngörmektedir. Bu, halihazırda üzerinde anlaşılması bir noktadır. Burada yapmaya çalıştığımız, her bir başkanın kendi önceliklerini koyması ve federasyonun izlemesi gereken yönü saptaması tehlikesinin önüne geçmek ve dönüşümlü başkanların ve başkan yardımcılarının konuları birlikte ele alacakları bir düzenlemeyi hayata geçirmektir. Dolayısıyla "görev değişiminin" seçilmiş hükümetin 5 yıllık görev süresi için planlanan stratejiler, politikalar ve eylemler üzerinde önemli bir etkisi olmayacaktır. Kimileri, 5 yıllık bir dönemin bile başarılı bir hükümet planını geliştirmek ve uygulamak için çok kısa bir zaman olduğunu savunmaktadır. Demokratik ülkelerde, hükümetlerin artarda iki dönem seçildiğine sık sık şahit olmaktayız. Bu bir tesadüf değildir ve görevdeyken yapabilecekleri "katma değeri" maksimize etmeye yöneliktir. Tabii ki, ikinci bir 5 yıllık dönem için yeniden seçim tamamıyla seçmenlerin elinde olan bir şeydir.

A5 "Federal Koordinasyon Bakanı"na duyulan ihtiyaç

A5.1 Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi, AB konuları da dahil, tüm önemli konulardaki federal politikaların, dönüşümlü başkanlar ve başkan yardımcılar tarafından birlikte formüle edilmesi, ve federal kabine düzeyinde onaylanması gerektiği görüşündeyiz. Başkanlığın bu konudaki işlevlerini yerine getirmesinde destek olmak için bir "Federal Koordinasyon Bakanı" öngörmekteyiz (listemizde #7) Federal bir yapıya geçiş döneminde de ek "koordinasyon mekanizmalarının" bulunması öngörülmektedir.

A6 Yetkiler Ayırımı

A6.1 Önerimiz önceden belirlenmiş sabit bir "yetkiler ayırımı" öngörmemektedir. Bu kasti bir seçimdir. Yetki "dağılımı" müzakere süreci boyunca çok dikkat çekmiş olan bir konudur. Bir noktada, 125 yetkinin federal hükümete "bırakılması" üzerine bir anlaşmaya varılmıştır. Nikos Anastasiadis'in önerisi ile, bu sayı 25 yetkiye düşürülmüştür. İki rakam arasındaki büyük fark, müzakere sürecine dahil olan kişilerin kafa karışıklığının bir göstergesidir. Not etmekte fayda vardır ki, rakamdaki bu azalma - zamanlama olarak - cumhurbaşkanı Anastasiadis, dış işleri bakanı Nikos Hristodulidis ve baş müzakereci Andreas Mavroyannis'in yaptıkları "beyin fırtınası" ile, ve yeniden birleşme sürecinin Crans Montana'da çökmesi ile aynı zamana denk gelmektedir.

A6.2 "Yetkilerin" önceden dağıtılması gibi bir katı yaklaşımın iyi bir yaklaşım olmadığına inanmaktayız. Yapılmış olan düzenleme ne olursa olsun, süreç ilerledikçe ya "çok fazla" ya da "yetersiz" bulunacaktır.

"Evrimselen bir federal model" (yetkilerin bir yöne veya diğere yöne kaydırılabilmesi için anayasanın kolayca değiştirilebileceği bir model) üzerinde durulmuştur. Vardığımız sonuç şudur ki, anayasa üzerinde sürekli olarak değişiklik yapılmasını teşvik etmek akıllıca olmayacaktır, çünkü böylesi bir süreç yıkıcı ve zaman alıcı bir süreçtir. Aynı zamanda, müzakerelerde olduğu gibi, odaktan sapan ve sonuçsuz bir çaba olacaktır çünkü soyut, teorik bir tartışma olarak kalacaktır. Bunun aksine, devletin federal yasama kolunun, her geçen yasa için, o duruma uygun olacak yetki devrini belirlemesini sağlayan esnek bir yaklaşım önermekteyiz.

A7 Tek bir Yurda Aidiyet Hissiyati

A7.1 Önerilerimizi hazırlarken amacımız, tüm Kıbrıslıların tek bir yurda, Kıbrıs'a aidiyet duymalarını sağlayacak düzenlemeler yaratmaktır. Bu, çoğu Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türkün ortak amacıdır. Hava sıcaklığında olduğu gibi, önemli olan termometrede gösterilen sıcaklık değil, hissedilen sıcaklıktır. Örneğin, İsviçre'de nerede olduğunuza bağlı olarak, "ana" dil farklı olabilir, din farklı olabilir, mantalite farklı olabilir, hatta iş etiği bile farklı olabilir. Ama bu yerlerin hepsi İsviçre'dir. Sokaktaki insanlar için önemli olan budur, ve önerimizde temin etmeye çalıştığımız da budur.

A8 AB'yi Çatışmaların Çözümlemesi Mekanizmasına Dahil Etmek

A8.1 Ayrılığı savunanlar, AB'yi çatışmaların çözümlemesi mekanizmasına dahil etmenin sorunlu olabileceğini, çünkü bunun bir üye devletin egemenliğine hanel getireceğini veya böyle bir dahil olma durumunun AB'nin yetkilerinin dışında kaldığını söyleyebilir. Gayet açıktır ki, AB için önerilen dahil olma, Kıbrıs'ın seçmen nüfusunun tam ve şartsız rızası ile gerçekleşecektir. Aynı zamanda nettir ki, yapılan düzenlemeler ne olursa olsun, Avrupa Birliği'nin tüm diğer üyelerince onaylanacaktır. Böylesi bir "gönüllü" düzenleme, hem varoluşsal bir problemle karşı karşıya olan bir üye devlet için paha biçilmez bir görev teşkil edecek, hem de Avrupa Birliği'nin bütünlük ve uyumunu pekiştirmenin yolunu açacaktır.

A9 Devlet Sembolleri Önerileri

A9.1 Önerilen devlet sembolleri, duygulardan arınmış olmaları için bilinçli bir şekilde seçilmiş kişisel olmayan sembollerdir. Birçok Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk, bağımsızlıktan itibaren Kıbrıs'ta hakim olan toplumlarası çatışmalarda sevdiklerini kaybetmişlerdir. Buna ek olarak, Yunanistan 1921 yılında Osmanlı İmparatorluğu'ndan bağımsızlığını aldığından beridir, Yunanistan ve Türkiye arasındaki ilişkiler de birçok kez zora girmiştir. Bu şartlar altında, geçmişini hatırlatan devlet sembollerini benimsemek ciddi bir hata olacaktır. Tam tersine, geleceğe odaklanan devlet sembollerini seçmek çok daha mantıklıdır. Yapmaya çalıştığımız tam da budur. Önerilen duygulardan arınmış devlet sembollerinin, bir engel olarak değil bir değer olarak gördüğümüz Kıbrıs'taki kültürel çeşitliliği küçümsemek anlamına gelmediğini düşünmekteyiz. Her durumda, Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında birçok kültürel benzerlik olduğu gerçeğini göz ardı etmemeliyiz. Bu benzerlikler, muhtemelen farklılıklardan daha fazladır.

A10 Güvenlik ve Garantiler

A10.1 Güvenlik ve garantiler konusu ile ilgili pozisyonumuz, AB'nin çatışmaların çözümlemesi mekanizmasına dahil olması konusundaki pozisyonumuzla çok benzerdir. Şüphesiz, Yunanistan ve Türkiye Kıbrıs'ın garantörü olarak kalamazlar. Her ikisi de rollerini yerine getirmekte trajik şekilde

başarısız olmuşlardır: Yunanistan, (1974'te) Kıbrıs'ın yasal hükümetini devirerek, Türkiye ise, anayasal düzeni sağlamak mazereti ile kısa bir süre sonra Kıbrıs'ı işgal edip neredeyse yarım yüzyıldan fazla zamandır askerlerini çekmeyerek... Kıbrıs'ın anayasal düzeninin ve güvenliğinin garantörü rolünü üstlenebilecek tek yetkin ve halihazırda kısmen yetkili kurum Avrupa Birliği'dir. Aslında Birlik, tüm üye devletler nezdinde halihazırda bu role (yurttaşlarının temel haklarını korumak) sahiptir. Ve aslında, kaçınılmaz zorluklara rağmen oldukça etkin bir iş yapmaktadır. Bu önerilerin uygulanması, Avrupa Birliği'nin işleyişi ile ilgili antlaşmaların değiştirilmesini getirecektir, ama bu, doğru yönde atılmış olumlu bir adım olacaktır. Avrupa Birliği'nin tehditlere (şu anda Ukrayna'da karşı karşıya olduğu tehdit gibi) karşı koymak için kendi kolektif kabiliyetini güçlendirme ihtiyacı halihazırda ortadadır.

A11 Avrupa Hızlı Müdahale Gücü

A11.1 Kıbrıs, çoğunluğu 14 aylık bir dönem için askere alınanlardan oluşmuş yaklaşık 12,000 kişilik bir askeri güce sahiptir. Daha üst düzey pozisyonlarda, kariyer olarak askerlik yapan subaylar bulunmaktadır. Daha alt düzeylerde küçük bir grup (kadınları da içeren) görev yapmaktadır. Bu gücün adı, Kıbrıs Milli Muhafız Ordusu'dur. Bildiğimiz kadarıyla, Kıbrıs'ın kuzeyinde buna denk gelen bir askeri güç yoktur, ancak 40,000 kişilik bir Türk askeri gücü vardır. Önerimiz çerçevesinde, askerliğin kaldırılması ve Kıbrıs Milli Muhafız Ordusu'nun tüm daimi kadrosunun (ve bu amaç için askere alınacak, buna karşılık gelen sayıdaki Kıbrıslı Türklerin) önerilen Avrupa Hızlı Müdahale Gücü'ne aktarılması öngörülmektedir. Bu, acilen ihtiyaç duyulduğu artık genel kabul gören barış ve güvenlik sistemine Kıbrıs'ın yaptığı katkı olacaktır. Aynı zamanda, Avrupa Hızlı Müdahale Gücü'nün daimi üssünün Doğu Akdeniz'de kilit stratejik konumda bulunduğu tartışmasız olan Kıbrıs'ta kurulması, Gücün rolünün etkin şekilde yerine getirilmesine yardımcı olacaktır (muhtemelen adanın güneyindeki Akrotiri/Ağrotur askeri üssünde bulunan İngiliz güçleri ile bir biçimde gerçekleştirilecek koordinasyon ile). Bize göre, Avrupa Hızlı Müdahale Gücü'nün Avrupa Birliği'nin en korunmasız sınırında (Akdeniz'in güneydoğusunda) konuşlandırılması mantıklı bir öneridir.

A11.2 Avrupa Hızlı Müdahale Gücü'nün salt Kıbrıs'taki varlığı bile (ve otomatik olarak gerçekleşecek olan "gözetim") Kıbrıs Federasyonu'nun her iki oluşturucu devletinde de paramiliter güçlerin ortaya çıkmasını (60'ların başında bağımsızlığın kazanılmasından hemen sonraki dönemde olduğu gibi) caydıracak en iyi "güvenlik supabı" olacaktır. Şu anda, Londra-Zürich Anlaşmaları çerçevesinde Kıbrıs'ta bulunan 950 kişilik Yunan birliği ve 650 kişilik Türk birliğinin katılımı önerisi, Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk toplumlarına, güvenliklerinin hiçbir şekilde tehlikeye girmeyeceği konusunda ek bir huzur sağlama amacı taşımaktadır. Aynı zamanda, Garanti Antlaşması'nın feshedilmesi ile ortaya çıkacak soruna çözüm getirmektedir. 2016/17'de Crans Montana'da gerçekleştirilen barış müzakerelerinin çökmesinin ana nedenlerinden bir tanesinin, bu birliklerin çekilmesi ve çekilmelerinin zamanlaması olduğunu bilmekteyiz.

A11.3 Avrupa Birliği üye devleti olan Yunanistan, her durumda, Avrupa Hızlı Müdahale Gücü'nün oluşturulmasına insan gücü ile katkıda bulunma hakkına ve yükümlülüğüne sahip olacaktır. Gelecekteki olası Avrupa Birliği'ne katılımı çerçevesinde yapılacak bir düzenleme ile, Türkiye'nin de benzeri bir katkı yapmak isteyeceğini varsaymaktayız. Böylesi bir düzenleme, Türkiye'ye, arkasından hiçbir kötü niyetli işin dönmediği teminatını verecektir. Özlü bir bakış açısından bakıldığında, (gizli bilgilerin paylaşımı vs.) Türkiye NATO üyesi olduğu için, yine bir sorun olmayacağını varsaymaktayız. Esasında, Kıbrıs'ın NATO'ya katılması, Türkiye Avrupa Birliği'nin tam üyesi olana kadar, askeri iş birliğine izin verecek ideal bir düzenleme olur. Tabii ki, Avrupa Hızlı Müdahale Gücü'nün bir parçasını oluşturan tüm birlikler Avrupa Birliği'nin müşterek komutası altında olacaktır.

A11.4 Hem insan kaynağı hem de ekipman açısından **BM Barış Gücü** kaynakları, Avrupa Hızlı Müdahale Gücü bünyesine dahil edilebilir. Ancak böylesi bir dahil olmanın AB üye Devletleri'ne ait kaynaklarla sınırlı kalması, AB üyesi olmayan devletlerin (halihazırda bahsi geçenler dışında) bunun dışında tutulması gerekmektedir. Bu -pratik anlamda- çeşitli nedenlerle oldukça etkisiz olan Birleşmiş Milletler'in de çekilmesine yardımcı olacaktır.

A11.5 Polis söz konusu olduğunda, önerdiğimiz şeyin (iki oluşturucu devlet polis birimi ve bir federal polis birimi) gerekli ve uygun olduğunu düşünmekteyiz. Her bir oluşturucu devletin kamu hizmetinin her bir oluşturucu devletin tam idaresi ve kontrolü altında olacağını yeniden vurgulamakta fayda vardır. Federal polis düzeyinde yoğun bir uluslararası dahil olma önerisi, özellikle de ilk geçiş döneminde, Avrupa Hızlı Müdahale Gücü ile bağlantılı olan endişelere benzer endişeler nedeniyle yapılmıştır.

A12 Toprak, Mülkiyet, Vatandaşlık, İş Kurma Hakkı

A12.1 Toprak konusunda, Crans Montana'da (Sayın Akıncı ve Sayın Anastasiadis arasında) üzerinde anlaşıldığını anladığımız ve Birleşmiş Milletler'in emniyet gözetiminde olan pozisyonu benimsemiş bulunmaktayız.

A12.2 Mülkiyet konusu oldukça karmaşık bir konudur. Bir anlaşmaya varılma aşamasında, uzun müzakereler sonucunda Crans Montana'da varılan anlaşmayı yeniden teyit etmenin yeterli olduğunu düşünmekteyiz ve önerimizde bunu ortaya koymaktayız. Kıbrıslı yurttaşları, uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan insan haklarından mahrum bırakmak mümkün olmayacağından (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuru) gerekli mülkiyet değer tespiti için "iki ayaklı" bir yaklaşım benimsemiş bulunmaktayız. Bu yaklaşım, hem süreci hızlandıracak hem de maliyeti aşağıda tutacaktır.

A13 İki Tarafın sözde "Kırmızı Çizgileri"

A13.1 Önerimizde yer alan unsurların, ne Kıbrıslı Rumların ne de Kıbrıslı Türklerin ötesine geçmeyeceği mutlak çizgi olduğuna inanmaktayız. Kıbrıs'ın halihazırda bölünmüş olduğu ve geriye kalan tek şeyin, yaşananların resmi olarak tanınması olduğu temelinde hareket etmek, başarısızlığın reçetesidir. İki toplumun 1974'ten beridir - büyük oranda - birbirinden ayrı yaşadığı gerçeği tartışılmaz bir gerçektir. Ancak amaç, Kıbrıs'ın Guterres Çerçevesi temelinde federal bir şemsiye altında yeniden birleşmesidir ve bu husus, 1974'te meydana gelen yeni gerçeklere saygı gösteren bu öneriyi hazırlarken sürekli olarak referans çerçevemizi oluşturmuştur.

A13.2 Ülke dışına kaçışa veya ülke içerisinde önemli miktarda nüfusun yerinden edilmesine neden olacak herhangi bir çözüm, muhtemelen ciddi uygulama zorluklarını da beraberinde getirecektir. Ancak herhangi bir sorun yaşanmadan uygulanabilecek bir çözümün bulunabileceğini düşünmek de gerçekçi değildir. Zorluklar sabır, dürüstlük, iyi niyet ve sıkı çalışma ile yönetilmelidir.

A14 AB Vatandaşlarının Haklarının Kısıtlanması

A14.1 AB vatandaşlarının (bu durumda Yunan vatandaşları) Kıbrıs'a yerleşme haklarının kısıtlanması, tüm 27 üye devletin (Kıbrıs dahil) oybirliği ile onay vermesini gerektirecektir. Böylesi bir önlemin, Türkiye'nin, Kıbrıs'ın Yunan vatandaşları ile dolup taşacağı ve dolayısıyla mevcut nüfus dengesini bozacağı endişesini giderecektir. Uzun vadede, böylesi bir koşul, Türkiye'nin Avrupa Birliği tam üyesi olması durumunda, Kıbrıs'ı bir Türk vatandaşı akınından da aynı şekilde koruyacaktır. Her durumda, tüm AB vatandaşlarının Kıbrıs'ın herhangi bir yerinde yerleşmesine izin verirken Kıbrıslıları böyle bir haktan mahrum bırakmak (önerimizde haklı olarak bunu kısmen yapıyoruz) adil olmayacaktır.

A15 "Hızlı Yol" Yaklaşımı

A15.1 Bize göre, Kıbrıs Sorunu sadece bir "hızlı yol" anlayışı ile çözülebilir. "Adım-adım" bir yaklaşımda kaçınılmaz olarak ortaya çıkacak olan belirsizlik Kıbrıs'ın ekonomisine zarar verecek, ve uzun bir geçiş döneminde muhakkak "yorulma faktörü," başarı şansını ciddi şekilde azaltacaktır. Uzun bir geçiş döneminde, Kıbrıs'ın iki ayrı devlete bölünmesini fanatik bir şekilde savunan azınlık, çözüm çarkına çomak sokmak için birçok fırsat yakalayacaktır.

A16 Açık Denizlerdeki Doğal Kaynaklar

A16.1 Kıbrıs'ın açık denizlerdeki doğal kaynakları ile ilgili önerimiz, bir Kıbrıs Açık Deniz Servet Yönetimi Kurulu **oluşturulmasını öngörmektedir**. Bu kurul, iki oluşturucu devletin başkanları arasındaki, Güney Devleti'nde oy verme hakkı ve seçime katılma hakkı olan 7 üyenin, Kuzey Devleti'nde de aynı şartlarla 4 üyenin seçilmesini sağlayacak istişareler sonucunda atanacaktır. Meşru şekilde kurulmuş bir Güney ve Kuzey devleti yoksa, bu Kurulun üyelerinin atanması ve/veya bu faaliyetin kar ve zararını olmayan devletlere aktarmak haliyle imkansız olacaktır. Kuşkusuz, geçiş döneminde önerimizde yer alan düzenlemelere kabaca benzer düzenlemeler Kıbrıs Cumhuriyeti şemsiyesi altında hayata geçirilebilir. Ancak, kapsamlı bir anlaşmanın yokluğunda, bu tür düzenlemelerin Türkiye veya Kıbrıslı Türkler tarafından kabul edilmesi olası değildir.

A16.2 Son olarak, Kıbrıs Sorunu'nun çözümünün çok geç kalmış olduğu ve geçen zamanın geri döndürülmesi giderek daha da zorlaşan gelişmelere yol açtığı gerçeğini göz ardı etmememiz gerekmektedir. Yani zaman, hayati öneme sahiptir. Uzun bir geçiş dönemi, sürtüşmelere neden olacak ve sorun ve zorlukları daha da karmaşık hale getirecektir. Amaç, sadece "müzakere sürecini yeniden başlatmak" değil "Kıbrıs Sorununu" çözmek olmalıdır.

A17 En İyi Federasyon Şekli Nedir?

A17.1 Bunun naif bir soru olduğunu düşünmekteyiz. "En iyi federasyon şekli" diye bir şey yoktur. İdeal federasyon şekli, içerisinde bulunduğu özel şartlara en iyi şekilde adapte olmuş, yeterli sayıda "denetim ve denge" mekanizmasına sahip, bir dizi düzgün çalışan "güvenlik supabı" olan ve hizmet edeceği federasyonun boyutuna göre oluşturulmuş federasyon şeklindedir. Tam da bu nedenle dünyada uzun-sürelili ve birbiri ile birebir aynı olan hiçbir federasyon yoktur.

A17.2 Önerimizin, bir önceki paragrafta bahsi geçen özellikleri taşıdığına inanmaktayız. Öneri bütünlüklü olarak ele alınmalıdır. Aradan belli şeyleri çekip ayırmak adil olmayacaktır. Geçiş döneminin dürüst ve yetkin bir şekilde ele alınması durumunda, bu önerinin, "Kıbrıs Sorunu'nun" parçası olan tüm taraflara muazzam bir fayda sağlayacağına inanmaktayız.

* * * * *

© *Doğu Akdeniz Düşünce Kuruluşu tarafından derlenmiş ve yayınlanmıştır.*
Temmuz 2022